

17.8.2009

Dnro 3199/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

POLIISIN OIKEUS TOIMIA KOTIRAUHAN PIIRISSÄ

1

KANTELU

Kantelija pyysi 20.10.2007 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelussa oikeusasiamiestä tutkimaan Äänekosken kihlakunnan poliisilaitoksen poliisimiesten menettelyä.

Kantelija kertoi olleensa liikkeellä autollaan. Poliisiauto oli seurannut häntä hänen talonsa pihaan ja poliisimies oli kysynyt ajokorttia ja auton papereita. Kantelija kertoi kysyneensä, oliko poliisilla oikeus tulla hänen yksityiseen pihaansa, vaikka hän ei anna lupaa, johon poliisimies oli vastannut: kyllä on. Tämän jälkeen kantelija oli antanut pyydyt asiakirjat ja hänet oli puhallutettu, minkä jälkeen poliisipartio oli poistunut. Kantelija piti menettelyä kotirauhansa rikkomisena ja jopa jossain määrin kunnianloukkauksena. Hän kertoi, että poliisi oli viimeisen puolen vuoden aikana pysäyttänyt hänet useita kertoja ilman syytä.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumatietoja

Poliisipartion selvitysten mukaan kantelijan ajotyyli sai aikaan päätöksen tarkastaa hänen henkilöllisyytensä ja ajokuntonsa. Rikosepäilyä asiassa ei selvityksen mukaan kuitenkaan ollut, vaan kysymys oli liikennevalvonnasta. Kantelijan ajettua kotipihaansa poliisipartio seurasi häntä sinne ja tarkasti kantelijan ajoneuvon rekisteriotteen ja ajokortin sekä puhallutti hänet. Nämä tarkastukset eivät antaneet aiheutta enempään toimenpiteisiin ja partio poistui paikalta.

3.2

Kannanotto

Lähtökohtia

Tässä tapauksessa ei ole kysymys siitä, oliko poliisilla sinällään oikeus tarkastaa kantelijan ajoneuvon asiakirjat, hänen ajokorttinsa ja puhalluttaa hänet. Tästä oikeudesta ei mielestäni ole epäselvyyttä. Sen sijaan arvioitavana on se, voitiinko ne tehdä kotirauhan piirissä kyseisessä tilanteessa.

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lailla voidaan

säättää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen.

Perustuslaissa jokaiselle turvattu kotirauha rajoittaa poliisin toimintamahdollisuuksia. Poliisilla ei ole yleistä oikeutta toimia kotirauhan piirissä vain sillä perusteella, että se olisi tarpeen poliisin tehtävien hoitamiseksi. Kotirauhan piiriin meneminen tai sinne jääminen vastoin paikan haltijan tahtoa edellyttää tähän oikeuttavaa lain säännöstä. Poliisin virkatehtävien hoitamisen mahdollistamiseksi on laissa erikseen säädetty toimivaltuuksia mennä kotirauhan piiriin riippumatta paikan haltijan tahdosta. Tällaisista perustuslain 10 §:n tarkoittamista toimenpiteistä on säädetty muun muassa pakkokeinolain 5 luvussa (paikkaan kohdistuva etsintä) ja useissa poliisilain pykälissä. Näiden säännösten lähtökohdana on yleensä se, että kotirauhan piiriin voimennä (vastoin paikan haltijan suostumusta) vain esitutkinnassa rikoksen selvittämiseksi, jonkun kiinniottamiseksi tai jonkin vaaran torjumiseksi.

Tässä tapauksessa ei ole ollut kysymys rikoksen esitutkinnasta, vaan liikennevalvonnasta. Myöskään poliisilain säännökset kotirauhan piirissä toimimisesta eivät tähän tapaukseen sovellu. Herääkin kysymys, mihin poliisin toiminnan oikeutus perustui.

Arviointi

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella tässä tapauksessa poliisin toimenpiteet ovat tapahtuneet kantelijan yksityisaluetta olevalla pihalla eli kotirauhan piirissä. Tuo piha ei kuitenkaan näytä olleen mitenkään suljettu. Näin ollen poliisipartion meneminen kantelijan pihaan ei ole ongelmallista. Kotirauhan rikkomista olisi tältä kannalta arvioiden kysymys vain, jos kotirauhan piiriin olisi tunkeuduttu luvottomasti. Oikeuskirjallisuudessa on tästä todettu seuraavaa. "Tunkeutumisen käsitteeseen sisältyy jonkinlaisen esteen ohittaminen tai murtaminen: Esteestä voidaan objektiivisesti päätellä, että sen tarkoituksena on viestiä torjuvasta suhtautumisesta kotirauhan alueelle tulemiseen. Este voi olla laadultaan fyysinen (esim. portti tai kieltomerkki), mutta myös esimerkiksi vain sanallinen kieltäminen. Lainkohdassa tarkoitettua tunkeutumista voi siten olla esimerkiksi aidan yli kiipeäminen, oven työntäminen auki tai pihamaalle tuleminen kielloista huolimatta" (näin teoksessa Rikosoikeus, 3. painos, s. 636). Tässä tapauksessa pihaan menemiselle ei käytettävissä olevan selvityksen mukaan ole ollut mitään estettä. Näin ollen poliisipartio (tai kuka tahansa) on voinut mennä pihaan eikä se ole kotirauhan rikkomista.

Kotirauhaa voi kuitenkin rikkoa myös jättämällä noudattamatta poistumiskäskyä. Vaikka poliisi voi virkatehtävissään tulla kenen tahansa avoimeen pihaan, niin jos paikan haltija käskee poliisia poistumaan, tulee poliisilla olla lakiin perustuva toimivaltaus jäädä paikalle tekemään aikomaansa toimenpidettä. Kuten edellä totesin, siitä, että jokin toimenpide sinällään kuuluu poliisin toimivaltaan, ei johdu oikeutta olla (ja tehdä toimenpidettä) henkilön kotirauhan piirissä, ainakaan jos tämä ei halua sallia poliisin läsnäoloa siellä. Paikan haltija ei luonnollisesti voi kieltää poliisia tekemästä virkatointa, mutta hän voisi joissain tapauksissa tosiasiallisesti ainakin lykätä sitä estämällä poliisin oleskelun paikalla.

Tässä tapauksessa on epäselvää, mitä kantelija ja poliisimiehet tarkemmin ottaen keskustelivat. Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ei ole osoitettavissa, että kantelija olisi ainakaan suoranaisesti tai muutoin selvästi käskenyt poliisipartiota poistumaan, vaikka hän olikin kysynyt, oliko

poliisilla oikeutta tulla hänen pihalleen. Kun otetaan myös huomioon muun muassa se, että tilanne pihalla oli kestänyt vain lyhyen aikaa, en katso kantelijan kantelun antavan aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että kiinnitän nuoremman konstaapelin ja vanhemman konstaapelin huomiota edellä esittämiini näkökohtiin. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi vastaisen varalle ja koulutuksessa huomioon otettavaksi myös Keski-Suomen poliisilaitokselle.

3.3

Muuta

Käytettävissäni oleva selvitys ei tue kantelijan käsitystä siitä, että hänet olisi pysäytetty aiheetta kantelun tekemistä edeltäneen puolen vuoden aikana. Tältä osin kantelu ei anna aiheutta toimenpiteisiin.